

Vraag:

Kunnen er maatregelen genomen worden om het stressniveau tot een minimum te beperken tijdens het transport en het uit de stal halen van de slachtrijpe vleesvarkens? Dit zonder verbouwingen te moeten uitvoeren aan de stal.

Antwoord:

Het is uitermate belangrijk dat het **laden**, het **lossen** en het **transport** van varkens op een geschikte manier gebeuren zodat de stress voor de varkens tot een minimum wordt beperkt.

Het **laden** van de varkens op het bedrijf is de meest kritische stap in het transportproces en moet op een rustige manier gebeuren. Factoren zoals de gebruikte laadtechniek (gedrag van de veedrijver), het gebruik van een lift, de helling en de constructie van het laadvlak, de verlichting in de drijfgang en in de vrachtwagen beïnvloeden de stress bij de varkens¹.

Tijdens het **transport** zijn de belangrijkste stressoren de transporttijd, de ladingsdichtheid van de varkens in de vrachtwagen, de weersomstandigheden, de beweging (gerelateerd aan de rijstijl van de chauffeur) en het geluid³.

Het **ontladen** in het slachthuis, het wachten in de **wachtruimte** (tijdsduur, de constructie en het klimaat), het **drijven** naar de plaats van **verdooving** door de veedrijver moeten ook rustig gebeuren. Het doel van de wachtruimte is om de stress die gepaard gaat met het ontladen in het slachthuis te doen verminderen. Een wachttijd van 2 tot 3 uur is aanbevolen, maar varieert afhankelijk van praktische factoren in het slachthuis.

Naast de invloed op het dierenwelzijn, beïnvloeden het transport en de laad- en loscondities het voorkomen van **afwijkingen** in de **vleeskwiteit** (zoals PSE en DFD-vlees)². Recent onderzoek wees uit dat het gemiddeld geluid dat tijdens het lossen door de varkens werd geproduceerd, het percentage varkens met een 'pompende' ademhaling, het gebruik van een elektrische prikkelaar en het seizoen (minder tijdens de zomer) belangrijke risicofactoren zijn die het voorkomen van PSE-vlees beïnvloeden³.

¹Driessen B., Wouters A., Van Thielen J., Geers R. (2007). Een toekomstig Belgisch opleidingsprogramma voor dierentransporten: een enquête bij de huidige actoren. Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift 76, 388-400.

²http://www.varkensloket.be/Portals/63/Smaak_varkensvlees_versie_1.pdf

³Evaluation of pigs' welfare and meat quality in relation to housing, transport and slaughterhouse procedures (2011). Vincent Van de Perre. PhD thesis, KU Leuven.

Het verhokken van de varkens

Een aantal praktische aanbevelingen bij het verhokken van de varkens worden hieronder weergegeven⁴:

- Laat de varkens bij het verlaten van hun hok op een rustige manier hun nieuwe omgeving verkennen. Blijf zelf ook rustig zodat de varkens geen angst ontwikkelen voor bepaalde personen of voor bepaalde situaties. Indien de varkens geëxciteerd zijn, laat ze dan even rusten voor ze verder te drijven.
- Varkens die regelmatig door de gang wandelen om te worden gewogen en waar de varkenshouder regelmatig in het hok komt, zijn er beter aan gewend om in een nieuwe omgeving terecht te komen en met de varkenshouder in contact te komen. Het laden zal bij deze varkens normaal vlotter verlopen.
- Gewonde, zwakke en zieke dieren, zoals dieren die niet in staat zijn om op eigen kracht pijnloos te bewegen of zonder hulp te lopen, ernstige open wonden of een prolaps (uitstulping van weefsel of ingewanden) vertonen, mogen niet worden vervoerd⁵.
- Haal de varkens in groepjes van 5 tot 6 dieren uit hun hok en drijf ze naar de laadplaats. Groepen van 10 of meer varkens zijn niet aan te raden omdat een aantal dieren zullen terugkeren richting het hok en dit gepaard gaat met meer stress en tijdsverlies.
- Gebruik lichte (kunststof) en gemakkelijk hanteerbare drijfschotten met een gladde voorzijde en meerdere handvaten. Bij het drijven van de varkens is het belangrijk om te weten dat varkens een vluchtzone (een imaginaire cirkel rond het varken) en een balanspunt (ter hoogte van de schoft) hebben. Dieren gaan vooruit zolang de drijver achter het balanspunt/schoft en in de vluchtzone blijft. Zodra de drijver het balanspunt richting de kop van het dier naar voren passeert, gaat het dier stoppen en zelfs achteruitgaan. Als de drijver niet in de vluchtzone aanwezig is, zal de aanwezigheid van de drijver geen effect hebben op de gang van het varken. Tamme varkens hebben een kleinere vluchtzone dan minder tamme varkens.
- Zorg ervoor dat de wanden waarlangs de varkens moeten lopen dicht zijn. Sluit ook de deuren van de overige compartimenten die de varkens in de centrale drijfgang passeren. Varkens worden namelijk snel afgeleid door onder andere obstakels en schaduwplekken.
- Ook (verluchtings)roosters en oneffenheden kunnen de drijftijd onnodig verlengen. De roosters kunnen makkelijk weggewerkt worden door de roosters tijdelijk af te dekken met een volle plaat en de oneffenheden weg te werken.
- De vloer van het af te leggen traject moet vlak, gelijkmatig van kleur en niet te glad zijn. Uitgesleten betonplekken waar water blijft staan, kunnen worden geëgaliseerd met cement of een coating.
- Omdat varkens de neiging hebben om van een donkere naar een lichte omgeving te lopen, is het belangrijk om de ruimte waar de varkens naartoe moeten goed te verlichten. Zorg er wel voor dat het licht niet in de ogen van varkens schijnt aangezien dit de varkens belet om verder te gaan. Bevestig de verlichting daarom beter tegen het plafond dan tegen de zijwand.

⁴ Driessen B., Van Thielen J. (2014). Omgaan met vleesvarkens tijdens het laden. Varkensbedrijf 2, 29-31.

⁵ [Verordening \(EG\) nr. 1/2005 van de raad van 22 december 2004 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten en tot wijziging van de richtlijnen 64/432/EEG en van verordening \(EG\) nr. 1255/97](#)

- Vermijd dat de varkens bij het drijven een hoek van 90° moeten maken. Vooral ter hoogte van de laadplaats doet dit probleem zich vaak voor. Varkens zien dergelijke hoeken als een dood einde en stoppen of draaien terug. In dergelijke hoeken gaan de varkens samen drummen. Dit is eenvoudig op te lossen door dergelijke hoeken met drijfschotten of dicht hekwerk af te ronden.

Het laden en het transport van de varkens

Het laden van de varkens moet ook rustig gebeuren zodat de stress bij de dieren wordt beperkt^{4,5}:

- Houd daarom hokgenoten zoveel mogelijk samen om gevechten voor het instellen van de sociale rangorde zoveel mogelijk te beperken. Dit is zeker van groot belang bij beren⁶. Een voorwaarde is dat de hokgrootte op het bedrijf past bij die op de transportwagen en de wachtruimte in het slachthuis. Ook het mogen afleveren van een bredere range van aflevergewichten (niet aftoppen) in het slachthuis is een voorwaarde.
- Laad bij voorkeur op niveau met behulp van een verhoogde laadkade. Maak dus gebruik van een laadlift of zorg dat de vloeren in de trailer omlaag kunnen om de varkens te laden.
- Als toch een laadhelling wordt gebruikt, mag de hoek niet groter zijn dan 20 graden⁵. De helling moet met rubber bedekt zijn om te voorkomen dat de varkens schuiven en lawaai maken wat de dieren afschrikt. Wanneer de hellingsgraad meer dan 10 graden is, ofwel 17,6 %, moet de laadbrug voorzien zijn van bijvoorbeeld dwarslatten, waardoor de dieren gemakkelijk en zonder risico of problemen het voertuig in en uit kunnen lopen⁴.
- De zijwanden van de laadkleppen moeten dicht zijn (geen doorkijktraliewerk).
- Verlicht de trailer goed zodat de varkens vlot in de vrachtwagen lopen.
- Het gebruik van een elektrische prikkelaar is bij vleesvarkens niet toegelaten⁵. Bij volwassen varkens kan ev. een elektrische prikkelaar worden gebruikt, maar dit moet ook worden vermeden⁵. Enkel op voorwaarde dat de volwassen varkens zich weigeren te verplaatsen, en uitsluitend op voorwaarde dat de dieren vóór zich ruimte hebben om zich voort te bewegen, kan een prikkelaar worden gebruikt. De schokken mogen niet langer duren dan één seconde, moeten voldoende worden gespreid en mogen uitsluitend op de spieren van de achterpoten worden toegediend. Wanneer de dieren niet reageren, mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.
- Ook het gebruik van stokken wordt afgeraden omdat dit gepaard kan gaan met nadelige effecten, zoals een verhoogde hartslag, karkasbeschadigingen, een verminderde vleeskwaliteit en meer bloedingen. Indien toch een stimuleringsmiddel nodig is om de varkens vooruit te laten gaan, dan is het drukken (niet slaan) op de achterhand met een steel met daaraan een stijve borstel bevestigd even efficiënt. Het gebruik van prikstokken en andere scherpe voorwerpen is niet toegelaten. Evenals het slaan of schoppen van dieren dat verboden is⁵.

⁶ Vermindering transportstress bij beren (2013). Rapport 691. Wageningen UR Livestock Research.

- Tijdens het vervoer zijn o.a. de beschikbare ruimte in het transportmiddel, ventilatie, transporttijden belangrijke criteria zodat aan de behoefte van de dieren wordt voldaan⁵. Alle varkens moeten gedurende het transport gelijktijdig kunnen gaan liggen en in hun natuurlijke houding kunnen staan. De beladingsdichtheid mag voor varkens van ongeveer 100 kg niet hoger zijn dan 235 kg/m². Een te hoge bezettingsdichtheid kan resulteren in gevechten en een hoger aantal huidbeschadigingen, aangezien de dieren niet kunnen gaan liggen. Een te lage bezettingsdichtheid echter, zal eveneens leiden tot meer verwondingen, aangezien de dieren dan makkelijker omvallen. Het ras, de grootte en de fysieke conditie van de varkens kunnen een vergroting van deze vereiste minimumgrondoppervlakte noodzakelijk maken; deze kan ook met maximaal 20 % worden vergroot in verband met de weersomstandigheden en de transporttijd.

Dit antwoord werd door het Varkensloket en de leden van het Praktijkcentrum varkens met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van het antwoord op uw vraag. De gebruiker van dit antwoord ziet af van elke klacht tegen het Varkensloket, de leden van het Praktijkcentrum varkens of zijn medewerkers, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van het gegeven antwoord. In geen geval zal het Varkensloket, het Praktijkcentrum varkens of zijn medewerkers aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van dit antwoord.